

end denne Paragraph. Jeg var med at vedtage den, og jeg er mig bevidst, at jeg og mine politiske Venner, der vedtog den i god Tro, gjorde det, fordi vi ansaa den for hensigtsmæssig og gavnlig for Bondestanden. Den Grund, der navnlig bevægede mig til at gaae ind paa den, var idetmindste den, at de Vedkommende kun fik denne Ret til at udtage den 10de Gaard, naar de 9 Gaarde, der vare solgte, vare solgte til Fæsterne eller deres Børn, men at de Gaarde, der vare solgte til Fremmede, ikke bleve regnede med. Smidtidigt har det vist sig, at heller ikke denne Bestemmelse har ført til det Hensigtsmæssige og det Gode, man havde ventet. Det viste sig, at Loven af 19de Februar 1861 overalt blev modtagen saaledes af Godseierne her i Landet, at den største Deel kastede sig over de 50-aarige Forpagtninger og søgte at undgaae den Lov, som netop var givet i den bedste Hensigt og for at bringe en raskere Overgang af Fæstevæsenet til Selveiendom tilstede. Naar vi nu hæve den omhandlede Afgang fra den 1ste Januar 1875 for det Hartkorns Vedkommende, som ikke til den Tid er afhændet, seer jeg deri en ny Opmuntring for Godseierne til forinden at sælge Alt, hvad de kunne, til Fæsterne og deres Børn, fordi de kunne tage en Stendebeel af Alt, hvad de kunne sælge inden den Tid. Paa den derimod Bestemmelsen fremdeles staae hen uforandret, have de ikke nær den Opfordring til at arbejde hen til frivilligt Salg, idet de tænke, at de kunne sælge ved Fæstledighed, men ikke behøve at gøre det nu osv. Efter mit Forslag ville de arbejde hen til om muligt at faae alt deres Fæstegods bortsolgt til Fæsterne eller deres Børn, for at opnaae den Fordeel, som er tilfattet at give dem i § 2 af Loven af 19de Februar 1861. — § 8 gaaer ud paa at forebygge et Forhold, der danter en af de mørkeste Sider i Fæstevæsenets Historie, som jeg kjender, idet den Bestemmelse, at en Fæsters Enke kun kan sidde ved Gaarden, saalænge hun sidder ugift, har bragt megen Usædelighed tilveie omkring paa Fæstegodserne. I Almindelighed er det umuligt for en Fæsters Enke — nogle Enker kunne det vel — at undvære en Mand, som hun

kan stole paa, til sin Gaards Drift, til at styre hele Forretningen. Hun kan ikke være baade i Mark og hjemme paa eengang, og at betroe sig til Fremmede i saadanne Forhold har sine store Betænkeligheder. De, der bevæge sig blandt Bondestanden paa Fæsteegnene, kjende ganske vist ogsaa mange Exempler paa, at en Enke, naar Godseieren ikke vilde fæste Gaarden til den Mand, hun onskede at gifte sig med — der kan være mange Grunde dertil, som ikke vedkomme hans Respectabilitet som Mand — har været nødt til at leve med ham uden at kunne indgaae Ægteskab, fordi hun skulde gaae fra sin Fæstegaard, saasnart hun giftede sig med ham uden Godseierens Samtykke, og uden at de kunde bringe den nye Indfæstning og den forhøiede Afgift tilveie. Jeg vil ikke anføre Noget til Forkleinselse for Noget; men jeg vil kun anføre for Curiositetens Skyld, at jeg husker, at det Medlem, som da vi i sidste Session forhandlede denne Sag, sad her tæt ved, men som nu er Conseilspræsident, dengang sagde, at han selv havde bragt Ægteskaber istand paa sine Godser, og althaa kunde vedkjende sig, at Forholdet fører dette med sig. Naar en saa human Mand og en i alle Henseender saa human Godseier, som han er, selv indrømmer, at han har været med dertil, er dette naturligtvis kun skeet af Hensyn til al mulig Humanitet og Moralitet, men Forholdene føre det med sig, og der er vistnok i Godseierstanden som i alle andre Stænder Mænd, der ikke ere humane og ikke see paa Sædeligheden, naar det kun fylder i Pungen. Derfor siger jeg, at det virkelig forekommer mig, at dette Forhold bør forandres. Man vil maaskee sige, at der er en Bestemmelse i Loven af 19de Februar 1861, der gjør det muligt for en Enke paa anden Maade at frasige sig Fæstet, men jeg skal gjøre det ærede Thing opmærksomt paa, at det kun er meget faa Enker, som have Ret til at benytte denne Afgang. For det Første er det kun Enke efter de Fæstere, som have fæstet, efterat Loven af 19de Februar 1861 er udfommen, der kunne nyde Godt af denne Afgang til at kunne frasige sig Fæstet, naar de ere blevne Enker og til at faae nogen Godtgjørelse, men selv blandt disse Enker er der Nogle, som